

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ
ΤΗΣ Μ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Δ' ὁ ΛΕΣΒΙΟΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΠΟΛΕΩΣ

— 386 —

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Δελτίου» τῆς
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μηθύμνης.

ΜΥΤΙΛΗΝΗ
ΤΥΠΟΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ "ΠΡΩΪΝΗΣ,"

1939

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΥ
ΤΗΣ Μ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Δ' ὁ ΛΕΣΒΙΟΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΠΟΛΕΩΣ

— 306 —

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Δελτίου» τῆς
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μηθύμνης.

ΜΥΤΙΔΗΝΗ
ΤΥΠΟΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ "ΠΡΩΤ'ΙΝΗΣ,"
1939

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Δ΄ ὁ ΛΕΣΒΙΟΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΠΟΛΕΩΣ

Χοροστατεῖ Κύριλλος Δ΄ ὁ Λέσβιος εἰς περιοδικὸν λέσβιον, ὡς ἔπρεπε καὶ εἰς πᾶν ἄλλο περιοδικὸν, διότι ἦτο πατριάρχης τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων. Ἐγραψα περὶ αὐτοῦ πρὸ πενήντα ἐτῶν εἰς τοὺς τότε κατὰ φυλλάδια ἐκδιδόμενους «Πατριαρχικοὺς Πίνακας» μου, προσθέτω δὲ σήμερον ἄρκετὰ εἰς τὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ μου γραφέντα. Κατέχουσιν ἐκεῖ στίχους ἕνα καὶ τριάκοντα, καὶ ἑννέα ὑποσημειώσεων, μετεκδίδω δ' ἐνταῦθα τούτους, ὡς ἔπραξα καὶ διὰ τὸν Κύριλλον Λούκαριν, μεταγράψας αὐτὸς ἑμαυτὸν ἐν Α' τόμῳ «Ἐταιρίας Κρητικῶν Σπουδῶν» καὶ προσθέσας τὰ πρὸ πενηκονταετίας παραλειφθέντα. Τὰ τότε γνωστὰ μοι περὶ Κυρίλλου Δ' ἔχουσιν οὕτω·

«Ἀπὸ τῆς 4 δεκεμβρίου 1711 μέχρι τέλους ὀκτωβρίου 1713 ἐκόσμησε τὸν θρόνον ὁ Κύριλλος Δ', πρότερον μητροπολίτης Κυζίκου· μετὰ τὴν παύσιν αὐτοῦ, ἔζησεν ὀλίγον, ὡς φαίνεται, νοσήσας δὲ ἀπεβίωσε γέρον ὢν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν πεπαιδευμένος, ἀξιοπρεπής, εἰδήμων τῶν θείων Γραφῶν· φαίνεται ὅτι προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Κυζίκου πρὸ τοῦ 1686. Ἐγεννήθη ἐν Λέσβῳ, εἶχε δὲ δύο ἀδελφάς, ὧν ἡ Σωσάνη ἐγένετο σύζυγος τοῦ ἄγα Μανωλάκη, διερμηνέως τῆς Ὀλλανδικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας (α).

Τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου δύο πράξεις ἐξεδόθησαν· ἡ ἀπὸ ἰουνίου (10) 1712 καθάρσεις τοῦ Φιλαδελφείας Μελετίου Τυπάλδου (β), καὶ ἡ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ σύστασιν τῶν μοναστηριακῶν ἀφιερωμάτων, ἣν ἐξέδωκε διαμένων ἐν Ἰασίῳ· διότι, πατριάρχης

(α) Βεντότης. Κούμας. Περί τῆς χρονολογίας τῆς ἐκλογῆς καὶ παύσεως τῶν πατριαρχῶν Κυπριανοῦ, Κυρίλλου, Κοσμᾶ, καὶ Ἱερεμίου βλέπε μικρὸν τι σημείωμα, μεταγραφέν ἀπὸ χειρογράφου κώδικος τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, καὶ ἐκδοθέν ὑπὸ Α. Π. Κεραμέως ἐν 69 σελίδι τοῦ ἔτους 1878 τοῦ «Ὁμήρου» τῆς Σμύρνης. Περί Κυρίλλου Δ' βλέπε τὰ ἐμὰ «Φαναριωτικά Ὑπομνήματα» ἐν σελίδι 328 κ. ἐξ. τόμου Γ' τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας».

(β) Βελοῦδου, «Χρυσόβουλλα καὶ Γράμματα» σ. 66.

διατελών, «ἀπῆλθεν εἰς τὸ Γιάσι χάριν ἐλεημοσύνης» (γ) τῷ 1712, ὡς φαίνεται· εἰσὶ δὲ γνωστὰ μοι μίᾳ μὲν πρᾶξι ἀχρονολόγητος, δι' ἧς ἀπέσπασε τὰ χωρία Ἀτζιπόπουλον, Καροτὴ κτλ. ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Ῥεθύμνης, μίᾳ κατὰ αὐγουστον τοῦ 1712, χορηγοῦσα σταυροπηγικά δίκαια τῇ ἐν Σαντορήνῃ μονῇ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, μίᾳ ἀπὸ αὐγούστου τοῦ 1713, προβιβάζουσα εἰς σταυροπηγιακὴν τὴν ἐν Κρήτῃ μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ Ῥούστικα, καὶ δύο κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δι' ὧν προσαρτᾶται μὲν ἡ μονὴ Μεγάλῃ Παναγίᾳ τῇ ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπῇ Πέτρας, ἀφαιρεῖται δὲ ἀπὸ τῆς μονῆς ταύτης τὸ χωρίον Καινούριον καὶ δίδοται τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπισκοπῇ.

Φαίνεται ὅτι, συνεπεῖα κορυφώσεως καὶ τῶν χρεῶν τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ποικίλων ἀπαιτήσεων, ἀπεσύρθη ἀπὸ τοῦ θρόνου ὁ Κύριλλος Δ', ὡς ἀπεσύρθη, μόλις προβαλὼν ἐπὶ σκηνῆς, καὶ ὁ Κυπριανός».

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ

τῶν «Πατριαρχικῶν Πινάκων» δύναμαι ἵνα προσθέσω ὄσα εἶδον καὶ ἀνέγνων.

Ὁ πατριάρχης Κύριλλος ἦτο πεπαιδευμένος ἄνθρωπος· εἰδήμονα τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς, καὶ τῆς ἱερᾶς Γραφῆς, καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μαρτυρεῖ τοῦτον ὁ Βεντότης (δ). Εὐρίσκω τὸν Κύριλλον ἀρχιδιάκονον τοῦ μητροπολίτου Ἀδριανοπόλεως, καὶ μετὰ ταῦτα πατριάρχου Νεοφύτου, κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ κώδικος 184 τῆς ἀγιοταφτικῆς ἐν Κπόλει βιβλιοθήκης. Κοσμάς ἱερομόναχος ὁ πρότερον διδάσκαλος, ὁ διδάξας καὶ τὸν μέγαν καὶ πολὺν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ Μανωλάκην κιορκτζήμπασιν (ἀρχιγούναριν, τὸν Ὑψηλάντην) διέμενε τῷ 1670 ἐν τῷ Σκεπαστῷ τῆς ἐπαρχίας Ἀδριανοπόλεως. Ἐγραψεν ὁ Κοσμάς, ἴσως διδάσκων εἰς τὸ Σκεπαστὸν, Ῥητορικὴν ὁ πρόλογος τοῦ βιβλίου τούτου συνεπληρώθη τῇ 27 ἰουνίου 1670, καὶ προσφωνεῖ αὐτὸ ὁ Κοσμάς εἰς τὸν Κύριλλον, ἀρχιδιάκονον ὄντα τοῦ Νεοφύτου.

Ἐὰν δεχθῶμεν εἰκοσιπενταετὴ τὸν Κύριλλον, εἰς ὃν Κοσμάς ὁ πρεσβύτερος προσφωνεῖ σύγγραμμα αὐτοῦ, θὰ πιστεύσωμεν αὐτὸν γεννηθέντα τῷ 1645. Ὅτι ἦν ἀρχιδιάκονος τοῦ Νεοφύτου βεβαίως σημειώσις τις ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ 184, ἣτις μανθάνει ἡμᾶς ὅτι, ὁ Νεόφυτος ἐχειροτονήθη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1644 μητροπολίτης Ἀδριανοπόλεως.

Πότε ἐψηφίσθη μητροπολίτης Κυζίκου ἄγνωστον· εὐρίσκομεν αὐτὸν μέλος τῆς ἱερᾶς συνόδου κατὰ Μάρτιον τοῦ 1691—αὐγουστον τοῦ 1698—νοέμβριον τοῦ 1700—Μάρτιον τοῦ 1702—νοέμβριον τοῦ 1707—ἰούλιον τοῦ 1708—καὶ νοέμβριον τοῦ 1709, καίτοι ἐνδοιάζω ἵνα δεχθῶ ὅτι ὑπεγράφετο κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον τοῦ ἔτους 1709 μητροπολίτης Κυζίκου, ἀφοῦ τῇ 26, ἢ 27 Μαΐου

(γ) Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου σ. 288—292.

(δ) Προσθήκη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τοῦ Μελετιοῦ Ἀθηνῶν ἢ τ. Δ' σ. 5.

τούτου τοῦ ἔτους ἐξελέγη πατριάρχης Κπόλεως (ε)· ἀλλὰ, παραδόξως, ὅτε παρουσιάσθησαν οἱ μητροπολίται πρὸς τὸν βεζίρη, διὰ τὸ λεγόμενον χειροφίλημα καὶ τὴν περιβολὴν τοῦ καββαδίου, ὁ βεζίρης ἐξέφρασε δυσαρέσκειαν διὰ τὴν ἐκλογὴν, διότι μέλος ὢν ὁ Κύριλλος τῆς περὶ τὸν πατριάρχην Κυπριανὸν συνόδου, ἠνείχετο τὸν ἀδόκιμον ἐκεῖνον πατριάρχην· προσβλέψας δ' εἰς τοὺς κύκλω αὐτοῦ παρισταμένους μητροπολίτας παρετήρησε καλῶς τὸν τῆς Ἀδριανοπόλεως μητροπολίτην Ἀθανάσιον, καὶ ἀπεφάνθη ὅτι προκρίνει αὐτὸν ὡς πατριάρχην· καὶ οἱ μητροπολίται ἀπεδέξαντο τὴν πρότασιν τοῦ βεζίρη, καὶ τὸν θρόνον ἀνήλθεν ὁ Ἀθανάσιος. Ἄλλως οὐδ' ἠδύναντο ἂν ἀντεῖπωσί τι οἱ ἀρχιερεῖς. Μετὰ δύο καὶ ἡμισυ σχεδὸν ἔτη, κατεβίβασαν τοῦ θρόνου τὸν Ἀθανάσιον, καὶ ἀνεβίβασαν τῇ 4 δεκεμβρίου τὸν δικαιοῦμενον ἂν ἀναβῆ Κύριλλον.

§

Εἰς τὰς ἐκτεθείσας ἐν Πατριαρχικαῖς Πίναξι πράξεις τοῦ Κυρίλλου προστίθενται, κατὰ χρονικὴν τάξιν, αἱ τότε παραλειφθεῖσαι·

1) τὸν Μάιον τοῦ 1712 ἀπέλυσε κανονικὴν διάταξιν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Λιτίτζης ἐπὶ κληρονομικοῦ ζητήματος, σωζομένην ἐν τῷ 182 κώδικι τῆς ἀγιοταφτικῆς ἐν Κπόλει βιβλιοθήκης.

2) τῷ 1713 — μηνὸς οὐ σημειουμένου — ἀπέλυσε γράμμα πρὸς τὸν ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας τελούντα μητροπολίτην Θεοδοσιοπόλεως Ἀζαρίαν, ἐξασφαλίζων τὸ μνημόσυνον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τοῖς μεταλλείοις Ἀργαίνα καὶ Καπὰν (ζ).

3) τὸν Μάρτιον τοῦ 1713 ἀπέλυσεν ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς μητροπολίτας Φιλιπποπόλεως καὶ Σόφιας κατὰ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις ἰδιοποιουμένων τὰς ἐλεημοσύνας τῶν εὐσεβῶν ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου (φύλλα 126α—127α τοῦ 605 ἀγιοταφτικοῦ κώδικος).

4) ἄνευ ἔτους καὶ μηνὸς ἐξεδόθη πρᾶξις, δι' ἧς ἠκύρωσε πρᾶξιν τοῦ Γαβριὴλ Γ' περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις μονῶν, καὶ ὑπέταξε τῇ μονῇ Πεντέλης τὸν ἐν Ἀθήναις ναὸν ἀγίας Εἰρήνης (η).

5) γράμμα φιλοφρονητικὸν, ἀπὸ 16 ἰανουαρίου 1712 πρὸς τὸν δοῦκα τῶν στρατευμάτων Ζαποροβιάστριν (Οὐκραῖνας ἴσως) ἐκδεδομένον τύποις, ὡς καὶ

6) γράμμα ἀφέσεως (συγχωρητικὸν) ἐκ τῶν λεγομένων καὶ σήμερον «Μετριοτήτων» ἔτος μόνον ἐκδόσεως σημειοῦται, οὐχὶ μὴν.

7) ἴσως τελευταῖον γνωστὸν γράμμα τὸ κατὰ Μάιον τοῦ 1713 περὶ τῆς περιουσίας τοῦ θανόντος Ἀνθίμου μητροπολίτου Ἰκονίου, λεσβίου ἴσως (θ).

(ε) Τὰς μνείας περὶ τῆς ὡς συνοδικοῦ συνέδρου ὑπηρεσίας ἴδε ἐν Ἱεροσολυμητικῇ Βιβλιοθήκῃ Κεραμέως· Α' 215, 216, 336, 347, 351, 353, 447. Δυστυχῶς ὑπεγράφετο Κυζίκου καὶ μετὰ τὸ 1709.

(ζ) Ἱεροσολυμ. Βιβλ. Α', 210.

(η) Καμπούρογλου Μνημεῖα Ἱστορίας Ἀθηναίων· Β', 159.

(θ) Κεραμέως Ἀθ. Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, σελ. 1741.

8) τελευταῖον τάττω τὸ ἐν «Πατριαρχικαῖς Ἐφημερίσιν» ἀναγγελθὲν (ἀπριλίῳ 1713) ὑπὲρ τῶν προνομίων τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς.

§

Τὸν ἀτυχῆ Κύριλλον ἐκράτουν ἐν ταραχῇ αἱ χρηματολογικαὶ ἀπαιτήσεις τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. Τῇ 24 δεκεμβρίου 1712 γράφει πρὸς Χρῦσανθον τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων «ζητεῖ ὁ ἐνδοξότατος κεχαγιαμπης τοῦ ὑπερτάτου ἐπιτρόπου νὰ κάμωμεν *μουκαρέρι*. ἀποροῦμεν καὶ θαυμαζόμεθα πῶς ἔχομεν νὰ κάμωμεν, ὅπου πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τοὺς ὀφιλοδωρήσαμεν ἀρκετῶς, καὶ ἐκάμαμεν ἔξοδα ἀναπληροῦντα καὶ ἐπέχοντα τὸν τόπον τοῦ μουκαρερίου, τόσον μόνον ὅπου δὲν ἠθελήσαμεν τὸ ἐπὶ τοῦ μουκαρερίου φόρεμα τοῦ καβαδίου· καὶ τοῦτο, διὰ νὰ μὴν παροραθῇ καὶ ἀνατραπῇ ἡ ἐξ ἀρχῆς ἐπικρατήσασα, κατὰ τὴν βασιλικὴν ἀπόφασιν, συνήθεια καὶ τάξις τῆς τριχρονίας εἰς τὸ νὰ γίνεται δηλαδὴ μουκαρέρι πατριαρχείας μετὰ παρέλευσιν τριετίας. Τώρα δέ, ἐντὸς ὀλίγου πάλιν ἄλλο μουκαρέρι καὶ ἄλλα ἔξοδα ἀδυνατοῦμεν νὰ τὰ κάνωμεν. διὰ τὴν πολλὴν μας πτωχείαν καὶ ἄκραν ἀδυναμίαν καὶ ἔνδειαν καὶ στενοχωρίαν μεγαλωτάτην, πολλῶν ὄντων τῶν ἐπικειμένων βάρων καὶ χρεῶν, βακουφικῶν τε καὶ ἄλλων πολλῶν». Παρακαλεῖ δὲ τὸν Χρῦσανθον «νὰ παρακινήσῃ παντοιοτρόπως καὶ τοὺς αὐτόθι ἄρχοντας εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἀνατροπὴ καὶ ἐμπόδιον τοῦ μουκαρερίου τούτου. Ὑπογράφουσι τὴν ἐπιστολὴν οἱ μητροπολίται τῆς συνόδου—μόνον ἐννέα· φαίνεται ὅτι ὁ Χρῦσανθος ἔμενε ἐν Ἀδριανοπόλει τότε, ἢ ἐν τινὶ τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν.

Τῷ 1713, κατὰ ἰανουάριον, ἀναγγέλλει τὴν ἀποστολὴν ἀρχιερέων δύο καὶ τοῦ καπουκεχαγιᾶ τοῦ Πατριαρχείου, πρὸς σύναψιν δανείου, χάριν τῆς ἐξοφλήσεως τῶν χρεῶν τῶν διὰ τὴν νέαν ταύτην ἔκτακτον φορολογίαν. Ὑπογράφουσι ὀκτῶ συνοδικοί.

Ἀπὸ νεωτέρας ἐπιστολῆς (10 μαρτίου 1713) μανθάνομεν ὅτι ὁ Κύριλλος ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ τῆς Μολδαυίας ἡγεμόνος. Καὶ ὁ μὲν ἡγεμὼν ἦν ὁ Νικόλαος Ἀλεξάνδρου Μαυρογορδάτος· ὁ δὲ καπουκεχαγιᾶς αὐτοῦ Δημήτριος ὁ Γουλιανός, ὁ κατὰ πατέρα καὶ πάππον Γουλιανός, ἴσως δὲ ἐκ προγόνων, κατ' ἐμὲ, (παραφθαρῆς) Ἀγαλλιανός. Φρονῶ ὅτι, οἱ τὴν εἰς Μολδαυίαν ἀποστολὴν ἀναλαβόντες μητροπολίται ἦσαν Ἰγνάτιος ὁ Θεσσαλονίκης καὶ Νεόφυτος ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης—ἢ Νικόδημος ὁ Δέρκων—διότι ἐκ τοῦ νεωτέρου συνοδικοῦ γράμματος ἐλλείπουσιν αἱ ὑπογραφαὶ αὐτῶν, ἐνῶ εἰς τὸ προγενέστερον ὑπάρχουσι· καίτοι τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν βλέπω εἰς ἕτερον—τῆς 27 ἀπριλίου—γράμμα, προτρεπόμενον τὸν Χρῦσανθον νὰ ὀμιλήσῃ τοὺς καπουκεχαγιαδέες τῶν δύο ἡγεμονιῶν ἢ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν. Τὸ γράμμα ἀσαφές, διότι εἰς οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀναφέρεται ἢ πόλις, ὅπου διέμενε ὁ Χρῦσανθος.

Τῇ 24 τοῦ μαΐου τοῦ 1713, οἱ μητροπολίται τῆς συνόδου παρακαλοῦσι τὸν Χρῦσανθον νὰ ὀμιλῇ πρὸς στερέωσιν καὶ

«σύστασιν» τοῦ Κυρίλλου, δηλαδὴ διαμονὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου, «εἰς τὸν καταστάντα ἐπίτροπον, ἢ εἰς τὸν νῦν»· διότι καὶ νέον ἀπέστειλαν οἱ ἀρχιερεῖς ὑπὲρ τοῦ Κυρίλλου «μαγζάρι» (κοινοσφράγιστον ἀναφορὰν), ἀναιροῦντες τὰς περὶ Κυρίλλου φήμας, ὅτι δῆθεν «δὲν εἶναι τάχα τινὰς νὰ τὸν ἀγαπᾷ, οὔτε οἱ ἀρχιερεῖς, οὔτε ὁ κόσμος, τὰ ὁποῖα αὐτὰ εἶναι ψευδῆ καὶ ἀνυπόστατα». Ὑπογράφουσι οἱ μητροπολίται Νικαίας ὁ Γεννάδιος, Θεσσαλονίκης Ἰγνάτιος, Ἀθηνῶν Μελέτιος (ὁ γνωστός ἐκκλησιαστικός ἱστοριογράφος), Νεόφυτος Ἄρτης καὶ Ναυπάκτου (ὁ Μαυρομμάτης), Ἰωακείμ ὁ Βιζύης, Γεννάδιος ὁ Χίου, Νικόδημος ὁ Δέρκων, Καλλίνικος ὁ Βάρνης, ὀκτῶ τὸ σύνολον. Μετὰ πέντε ἑβδομάδας, 2 ἰουλίου 1713, γράφουσι οἱ μητροπολίται τῆς συνόδου παρακαλοῦντες τὸν Ἱεροσολύμων (Χρῦσανθον) ὅπως ὀμιλήσῃ τοῖς κυβερνήταις ὑπὲρ τοῦ Κυρίλλου, ἐξουδετερῶν τὰς ἐναντίον τοῦ Κυρίλλου σταλείσας ἀναφορὰς. Ὑπογράφουσι εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὁ πατριάρχης, ὁ Κυζίκου Αὐξέντιος, ὁ Νικομηδείας Παρθένιος, ὁ Νικαίας Γεννάδιος, ὁ Χαλκηδόνας Κωνσταντῖος, ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος, ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Νεόφυτος, καὶ ὁ Βιζύης Ἰωακείμ. Ἐπτά μόνον. Λείπουσιν ἐκ τῶν τοῦ προγενεστέρου γράμματος ὑπογραφῶν αἱ τῶν μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης Ἰγνατίου, Γενναδίου Χίου, Νικοδήμου Δέρκων, Καλλινίκου Βάρνης. Ἐπιτρέπεται μοι νὰ συμπεράνω ὅτι, οἱ τέσσαρες αὐτοὶ δυσμενῶς διετέθησαν πρὸς τὸν ταλαίπωρον Κύριλλον.

Ὁ νέος ἐπίτροπος, περὶ οὗ γράφει τὸ γράμμα τῆς 24 μαΐου 1713, ἦν ὁ περίφημος Δαμάτ-Ἀλῆς, διορισθεὶς περὶ τὸ τέλος ἀπριλίου τοῦ ἔτους τούτου βεζίρης, ἀντὶ τοῦ φονευθέντος Ἰμπραήμ τοῦ ἐκ Κλαζομενῶν (Βρουύλλων)· πρὸς τίνος δὲ κυβερνήτας παρεκαλεῖτο τῇ 2 ἰουλίου 1713 νὰ λαλήσῃ ὁ Χρῦσανθος, ἄγνωστον· ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι διέμενε ἐν Ἀδριανοπόλει, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἦτο καὶ ὁ σουλτάνος· ὅπερ ἄγνωστον. Δυστυχῶς εἰς οὐδεμίαν τῶν ἐπιστολῶν τούτων γράφεται πόλις, ἢ χωρίον, ὅπου διέμενε ὁ Χρῦσανθος.

Πρὸς αὐτὸν, διαφωτίζων ὀλίγον τὰ πράγματα, ἐπιστέλλει τῇ 28 ἰουλίου 1713 Σπανδωνῆς ὁ μέγας ρήτωρ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ταῦτα τὰ ὀλίγα· «Περὶ τῶν ἐνταῦθα ἔχει πάντως τὴν εἶδησιν διὰ γραμμάτων ἐτέρων φίλων προϋπάρχουσιν (1), ὅτι ὁ Ἡρακλείας πάλιν διεσχοινισμένος τυγχάνει τοῦ τε παναγιωτάτου καὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ὀμηγήρεως, μήτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐρχόμενος, μήτε εἰς τὸ Πατριαρχεῖον». Ἦτο λοιπὸν βεβαίως αὐτὸς τὸ κέντρον τῆς ἐναντίον τοῦ Κυρίλλου φατρίας.

Τῇ 13 ἰουλίου 1713 ὁ Κύριλλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μητροπολίται Κυζίκου, Νικομηδείας, Νικαίας, Χαλκηδόνας, Ἀθηνῶν, Ἄρτης, καὶ Βιζύης, ἐπτά δηλαδὴ, γράφουσι εὐχαριστοῦντες τῷ Χρῦσανθῳ διὰ τὰς πρὸς «στερέωσιν» τοῦ Κυρίλλου καταβληθείσας ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ Χρῦσανθος φαίνεται γινώσκων πλείονα τῶν περὶ τὸν Κύριλλον, διότι πρὸς αὐτὸν ἔγραψε τότε, συνιστῶν

(1) προϋπάρχουσιν δηλοῖ τὸ καθ' ἡμᾶς προαναγγελθεῖσαν.

ἀγάπην καὶ δμόνοιαν πρὸς ἀλλήλους. Ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν ὁ Κύριλλος τῇ 20 Ἰουλίου 1713, τοῦτο δὲ τὸ γράμμα ἀριθμεῖται τελευταῖον τῶν μεταξὺ Χρυσάνθου καὶ Κυρίλλου καὶ ἀρχιερέων, ἐφ' ὅσον ἠρεύνησα. Προσθετέον ὅτι, ὁ ἀνήρεμος Ἡρακλείας ἐκαλεῖτο Ἀθανάσιος· τούτου τῆς ὑπογραφῆς (Ἡρακλείας καὶ Ῥαιδεστοῦ) παρατίθεται πανομοιότυπον ἐνταῦθα.

Ἡρακλείας ὁ ἄγιος ὁ ἁγίου Ἰωάννου ὁ μακαρίου ἁγίου
ἁγίου Ἰωάννου ὁ μακαρίου ἁγίου

Τῆς ἡρακλειακῆς συστροφῆς καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ φατριαζόντων καὶ «κατασκευᾶς τυρευόντων» μητροπολιτῶν ἐπέσκηψε τὸ ἀποτέλεσμα, παυθέντος τοῦ Κυρίλλου τῇ 5 ἢ 6 νοεμβρίου 1713, διότι τῇ 7 ἐνεθρονίσθη ὁ σχολάζων πατριάρχης Κυπριανός, ὅστις τῇ 9 νοεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου γράφει πρὸς τὸν Χρυσάνθον ἀναγγέλλων τὴν ἐκ δευτέρου ἐκλογὴν αὐτοῦ.

§

Τρία γεγονότα ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἱερατείας τοῦ Κυρίλλου Δ' σημειῶ ἐνταῦθα· ὅτι

- 1) τῷ 1713 συνεστάθη ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸ νοσοκομεῖον καὶ τὸ ἐκθετοτροφεῖον τῶν ὀρθοδόξων ἐλλήνων (κ).
- 2) τῷ 1713 ἐπίσης, Ζακχαῖος ὁ Μυρέων ἐπίσκοπος ὑπὸ τῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου σταλεῖς εἰς τὴν τότε κυρίαρχον τῆς Πελοποννήσου Βενετίαν, πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν παλαιῶν χρυσοβούλλων τῆς μονῆς ταύτης, ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, μετὰ ἓν ἔτος, ἀφίεις εἰς Βενετίαν τὰ δῆθεν χρυσόβουλλα (λ).
- 3) Κυζίκου διατελῶν μητροπολίτης καὶ πατριάρχης ὧν ὁ Κύριλλος εἶχε παρ' ἑαυτῷ τὸν λόγιμον ἐκ Θήρας ἀρχιμανδρίτην Ἀζαρίαν Τζιγάλαν, ὅστις ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον ἐπ' ἄμβωνος ἔν τε τῷ πατριαρχικῷ καὶ ἐν ἐτέροις ἐν Κπόλει ναοῖς (μ).

(κ) Παναγιώτου Χιώτου Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα Ἑπτανήσου σ' 267.
 (λ) Προσκυνητάριον Μ. Σπηλαίου, α' ἐκδόσεως σ. 31-32. Τοῦτο δ' ἔγραψεν ὁ ἐξ Οἰκονόμων Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος, ἀκρίτως ἔν τισι ψευδολογῶν.
 (μ) Βίος Ἀζαρίου, ἐν «Παρνασσῶ» Α' 898-901.

4) περὶ τινῶν γεγονότων, ὧν κυριώτερον ὁ θάνατος (6 Μαΐου 1713) τοῦ ἀκατανοήτου μητροπολίτου Φιλαδελφείας (τοῦ ἐν Βενετίᾳ) Μελετίου Τυπάλδου, καὶ περὶ τινῶν διδασκάλων, ἢ σχολείων ἀκμασάντων ἐπὶ Κυρίλλου βλέπε «Πατριαρχικὰς Ἐφημερίδας» ἀπὸ ἔτους 1712—1714, ὅπου ἀναφέρεται καὶ σιγίλλιον αὐτοῦ, κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1713 ἀπολυθὲν καὶ κυροῦν τὰ παλαιὰ προνόμια τῆς ἐν Χίῳ Νέας Μονῆς.

§

Ἀπὸ νοεμβρίου 1713 ὁ Κύριλλος ὑπεγράφετο πρῶην Κωνσταντινουπόλεως. Ἐλέχθη ὅτι ἐξωρίσθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὅπερ πιθανόν. Τῷ 1716 γράφει πρὸς Χρυσάνθον Ἱεροσολύμων Ἱερεμίας ὁ Κπόλεως (21 Σεπτεμβρίου) ὅτι τότε, κατὰ Σεπτέμβριον, ἢ αὐγουστον, ὤρισθη διὰ τὸν Κύριλλον ἔτησίᾳ σύνταξις 90.000 ἄσπρων (30.000 παράδων) δηλαδὴ ὑπὲρ τὰς 3.000 χρυσῶν φράγκων. Διέμενεν ὁμοῦ ἐλεύθερος ὁ Κύριλλος, ὡς διέμενε τότε καὶ ὁ Ἀθανάσιος Ε'· συνηντῶντο καὶ οἱ δύο μετὰ τοῦ Ἱερεμίου, μεθ' οὗ διήγον εἰρηνικῶς. Ἐμενον δὲ καὶ μετὰ ταῦτα, διότι βλέπω τούτους, Ἀθανάσιον καὶ Κύριλλον μετὰ τοῦ Ἱερεμίου Κπόλεως συνυπογράφοντας εἰς τὴν καθαίρεσιν Εὐθυμίου, μητροπολίτου Τύρου καὶ Σιδῶνος (Πατριαρχεῖου Ἀντιοχείας). Ἐγένετο δὲ ἡ καθαίρεσις τῷ 1718, ἐν ἀγνώστῳ μηνί.

§

Ἐπραξεν ὁ Κύριλλος τὸ καθῆκον αὐτοῦ, ὡς κληρικὸς τῆς ὀρθοδόξου κατ' Ἀνατολὴν Ἐκκλησίας. Ὡς εἶδος τι μνημοσύνου τοῦ ἀνδρὸς ἔγραψα τὸ μικρὸν τοῦτο βιογραφικὸν σημείωμα ἐπικαίρως, ὡς φρονῶ, σήμερον, ὅτε ἄγομεν

Ψυχοσάββατον τῆς Πεντηκοστῆς
1939 ἐν Ἀθήναις

Μ. Ι. Γ.

(1) The first part of the report is devoted to a description of the general situation in the country. It is a very interesting and detailed account of the country's history, geography, and population. The author has done a great deal of research and has gathered a wealth of material. The report is well written and is a valuable contribution to the knowledge of the country.

The second part of the report is devoted to a description of the country's economy. It is a very interesting and detailed account of the country's economic situation. The author has done a great deal of research and has gathered a wealth of material. The report is well written and is a valuable contribution to the knowledge of the country's economy.

The third part of the report is devoted to a description of the country's social situation. It is a very interesting and detailed account of the country's social situation. The author has done a great deal of research and has gathered a wealth of material. The report is well written and is a valuable contribution to the knowledge of the country's social situation.

M. J. M.

© PISMANOGIHO
MFOARO

© MICHAEL

